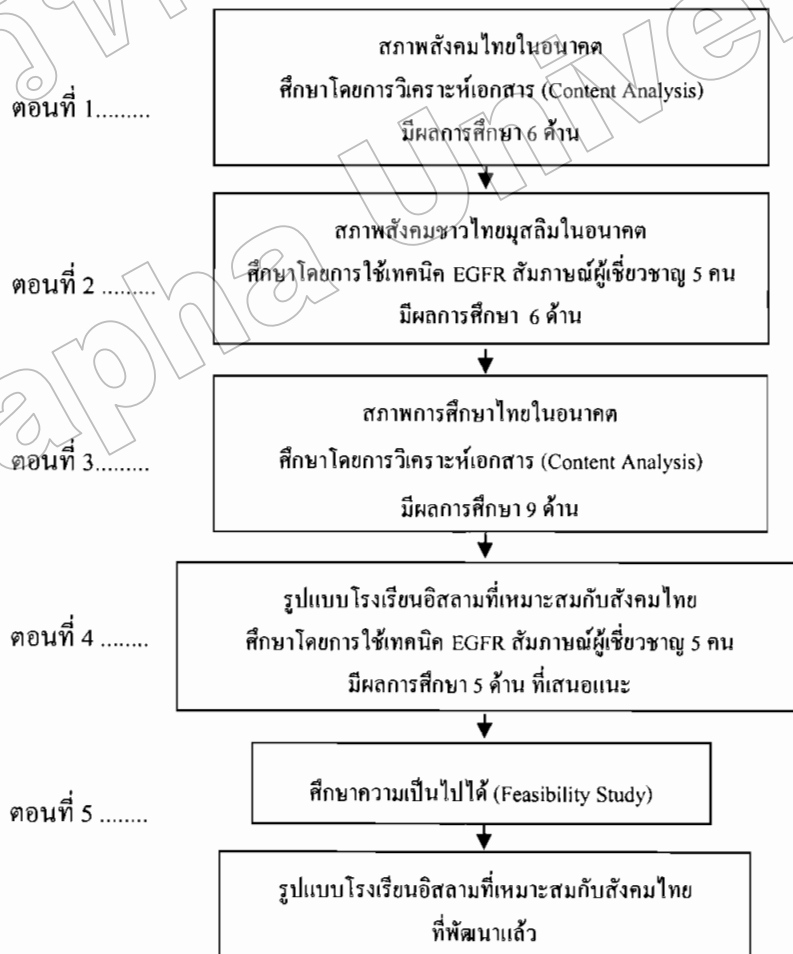

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบโรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Future Research: EFR) หรือเทคนิคแบบอ็ีเอฟอาร์ ของTextor ซึ่งเป็นการศึกษาอนาคตที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์เพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยการมองภาพอนาคต (Scenario) ทั้ง ภาพอนาคตที่ไม่ดี (Pessimistic) และอนาคตภาพที่ดี (Optimistic) เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาในการหาข้อสรุปที่เป็นไปได้ ในอนาคต 10 ปีขึ้นไป โดยการวิจัยครั้งนี้ประยุกต์เป็นการวิจัยเชิงอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบกลุ่ม (Ethnographic Group Future Research) หรือ EGFR มีขั้นตอนการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ลำดับขั้นตอนของการวิจัย

เทคนิคอีอีเอฟอาร์

การวิจัยเชิงอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบกลุ่ม (Ethnographic Group Future Research) หรือเทคนิคอีอีเอฟอาร์ ผู้วิจัยประยุกต์มาจากการวิจัยอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณาหรือเทคนิคอีเอฟอาร์ (Ethnographic Future Research) ของ โรเบิร์ต เท็กซเตอร์ ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของการวิจัยอนาคต (Future Research) และใช้กับการศึกษาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน ดังนี้

1. เพื่ออธิบายให้ทราบทางเลือกในอนาคต (Alternative Futures) ที่คาดว่าจะเป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปได้ เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตและความรู้ของตนเองในการคาดการณ์อนาคตที่จะเป็นไปได้

2. เพื่อชี้ให้ทราบถึงการแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากอนาคต ที่คาดการณ์ได้และเตือนให้ทราบล่วงหน้าจากสิ่งบอกเหตุที่ไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3. เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน วิธีการวิจัยอนาคตโดยทั่วไปขาดการคำนึงถึงมิติด้านวัฒนธรรม ส่วนการวิจัยอนาคตเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาหรือคาดการณ์ถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอนาคต (Cultural Future Research) และเป็นการวิจัยที่ไม่ซับซ้อน เป้าหมายของการวิจัย เพื่อแสวงหาความจริง อธิบาย วิเคราะห์และทราบถึงภาพพจน์ของคนในปัจจุบันที่มีต่อ วัฒนธรรม ปรัชญาการณต่าง ๆ ในอนาคตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นว่าจะ เป็นอย่างไรเท่านั้น และ ปรัชญาการณที่จะเกิดจากการสร้างภาพอนาคต (Scenario) ไม่ใช่เป็นการฉายภาพอนาคต (Projection) และการพยากรณ์ (Forecast) และจะทำนายเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่มุ่งในด้านของ ความแม่นยำแต่จะใช้การคาดการณ์หรือการพยากรณ์ทางวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อหาแนวทางที่ อาจจะเป็นไปได้สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในอนาคต

เทคนิคอีอีเอฟอาร์ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยซึ่ง โดยทั่วไปเทคนิคอีเอฟอาร์เป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลแต่การวิจัยโดยใช้เทคนิคอีอีเอฟอาร์ ประยุกต์ใช้โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยครั้งนี้รวมจำนวน 10 คน และสัมภาษณ์พร้อมกัน เป็นคู่ มีประโยชน์คือ การสัมภาษณ์จะช่วยให้ลดอคติส่วนตัวบางประการ บางรายสัมภาษณ์เดี่ยว เพราะมีปัญหาในการนัดหมายเวลาให้ตรงกันหรือกรณีผู้วิจัยได้ศึกษาภูมิหลังของผู้เชี่ยวชาญมาก่อน แล้ว และทราบว่าเป็นผู้มีความคิดเห็นแปลกแตกต่างจากผู้อื่นค่อนข้างมากจึงสัมภาษณ์เดี่ยว

การสัมภาษณ์เริ่มด้วยการให้เค้าโครงเริ่มต้นที่มีลักษณะเป็นกลางกับผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อ ใช้เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการกระตุ้นในการสร้างภาพในอนาคต เป็นการสัมภาษณ์เพื่อสร้างภาพ อนาคต เกี่ยวกับสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมในอนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุดจากแนวทางหลาย ๆ

แนวทางด้วยกัน โดยให้ผู้สัมภาษณ์สร้างภาพอนาคตในด้านดี (Optimistic Scenario) ก่อนแล้ว สร้างภาพอนาคตในด้านร้าย (Pessimistic Scenario) ซึ่งเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งด้านดีและด้านร้ายจะมีลักษณะ เพียงอาจเป็นไปได้เท่านั้น จากนั้นก็จะสร้างภาพอนาคตในด้าน ที่เป็นไปได้มากที่สุด (Most Probable Scenario)

ในขณะสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะทำหน้าที่จับบันทึกคำให้ผู้สัมภาษณ์พร้อมทั้งมีผู้ช่วยวิจัย อัดเทปด้วยคำสัมภาษณ์ ในขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ฟังที่ดี โดยแสดงความสนใจ ถามคำถามตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อความชัดเจน และเพื่อให้คำสัมภาษณ์เป็นไปใน ลักษณะกว้าง ๆ ที่วางไว้ และที่สำคัญคือผู้สัมภาษณ์ต้องระมัดระวังในการถามคำถาม โดยหลีกเลี่ยง คำถามที่มีลักษณะถามนำหรือหว่านล้อมทั้งในเรื่องของเนื้อหาและรูปแบบ

ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์ คือเป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะปลายเปิดไม่มีการกำหนด คำตอบไว้ล่วงหน้า ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถดำเนินการต่อไปได้นานเท่าที่ต้องการ ถ้าหากการสัมภาษณ์ ไม่สามารถจบลงได้ภายในครั้งเดียว ก็สามารถทำต่อในครั้งที่ 2 และ 3 ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก ของผู้ให้สัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งหมดจบลงภายในครั้งเดียว

เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละหัวข้อ ผู้สัมภาษณ์จะบันทึกสรุปตอนหรือหัวข้อนั้น ในเครื่องบันทึกเสียง โดยไม่ให้มีการคลาดเคลื่อนใด ๆ เวลาพูดสรุปผู้สัมภาษณ์จะต้องมองดา ผู้ให้สัมภาษณ์ตลอดเวลาเพื่อสังเกตความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ และในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะ หยุดเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์พักท้วงแก้ไข คัดทอน หรือขยายความการสรุปนั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาส ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ผู้สวดแทรกได้ตลอดเวลา หากไม่มีการสอดแทรก ผู้วิจัยถือว่าผู้ให้สัมภาษณ์ผู้ มีความเห็นคล้อยตามผู้ให้สัมภาษณ์

การกำหนดเค้าโครงในการสัมภาษณ์ เน้นความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์และ ให้ความเป็นอิสระแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยก็ได้กำหนดเค้าโครงหรือแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้ การสัมภาษณ์แต่ละคู่มีความครอบคลุมทั้งหัวข้อและเนื้อหาเหมือน ๆ กัน เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ และเสนอผลในลักษณะที่สามารถสร้างข้อสรุปเป็นการทั่วไปได้ แต่การกำหนดเค้าโครงไม่ใช่สิ่งที่ เป็นกฎเกณฑ์ตายตัวและเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับเทคนิคอิวพอร์ การกำหนดเค้าโครงนี้ เป็นแนวสำหรับการซักถามในการดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์แต่ละรายอยู่ใน กรอบขอบเขตของเนื้อหาอย่างเดียวกันแต่การจัดลำดับหัวข้อในการสัมภาษณ์จะขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมและความเป็นธรรมชาติของการสัมภาษณ์ ในแต่ละราย การสัมภาษณ์โดยใช้ เค้าโครงเหล่านี้ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการสร้างภาพอนาคตในแง่ดี ส่วนการสร้างภาพอนาคต ในแง่ร้ายและในแง่ที่เป็นไปได้มากที่สุดนั้น จะใช้การสัมภาษณ์ตามแนวนี้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์และบรรยากาศของการสัมภาษณ์แต่ละรายไป

ขั้นตอนต่อจากการสัมภาษณ์ซึ่งมีการบันทึกในเครื่องบันทึกเสียงแล้ว คือการพิมพ์การสรุปรายงานการสัมภาษณ์แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเพิ่มเติมคำสัมภาษณ์ได้ตามต้องการ

ในการวิเคราะห์สรุปรายงานการสัมภาษณ์ที่ส่งกลับมาแล้ว ผู้วิจัยนำมาค้นหา และตรวจสอบคำอธิบายสำหรับกรณีที่เหมือนกับแนวความคิดส่วนใหญ่ และมีบางแนวความคิดเบี่ยงเบนหรือขัดแย้งกับแนวความคิดของคนส่วนใหญ่และตีความคือการหาความสัมพันธ์ของแนวความคิดที่ปรากฏอยู่ในรายงานการสัมภาษณ์

การวินิจฉัย คือการแสวงหาแนวทางที่นำไปสู่คำตอบหรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้มากที่สุด และสรุปรายงานภาพรวมเป็นสภาพสังคมชาวมุสลิมไทยในอนาคต (Scenario Write - up)

ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเทคนิคอีเอฟอาร์ และเทคนิคอีจีเอฟอาร์

การวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้ เทคนิคอีเอฟอาร์ (Ethnographic Future Research) และเทคนิคอีจีเอฟอาร์ (Ethnographic Group Future Research) มีความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเทคนิคอีเอฟอาร์ และเทคนิคอีจีเอฟอาร์

เทคนิคอีเอฟอาร์ (Ethnographic Future Research)	เทคนิคอีจีเอฟอาร์ (Ethnographic Group Future Research)
ความเหมือน	
<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการวิจัยเชิงอนาคต - ใช้กับการศึกษาทางวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม - ให้อิสระผู้ให้สัมภาษณ์ - เขียนภาพอนาคตจากผลการสัมภาษณ์ 	
ความแตกต่าง	
<ul style="list-style-type: none"> - ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคล 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มและรายบุคคลเพื่อปรับปรนความคิดเข้าหากัน

การวิเคราะห์ “PESTLE” (Pestle Analysis)

การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วในปัจจุบันทำให้สภาพแวดล้อมและข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนและการบริหารมีจำนวนมาก ผู้วิจัยประสงค์ศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอิสลามที่ตั้งอยู่ในบริบทสังคมไทย โดยสังคมไทยตั้งอยู่ในบริบทสังคมโลก ซึ่งมีขนาดกว้างใหญ่และมีข้อมูลมหาศาล จึงเลือกใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เรียกว่า การวิเคราะห์ “PESTLE” (Pestle Analysis) การวิเคราะห์ “PESTLE” มาจากการวิเคราะห์ “PEST”

การวิเคราะห์ “PEST” เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสภาพแวดล้อมด้านการเมือง (Political) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสังคม (Socio - cultural) และด้านเทคโนโลยี (Technology) เพื่อใช้เป็นกรอบการอธิบายปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคหรือการศึกษาสภาพแวดล้อม (Environment Scan) เพื่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในการวิเคราะห์ห้วงเรื่องมีปัจจัยด้านกฎหมาย (Legal) เข้ามาเกี่ยวข้องจึงเรียกว่า “SLEPT” หรือเพิ่มเติมปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) เข้าไปจึงเรียกว่า “PESTEL” หรือ “PESTLE” ในระยะหลังมีการเพิ่มปัจจัยด้านอื่นๆ อีก ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะศึกษาเช่นเพิ่มเรื่องการศึกษาและเรื่องประชากร (Educational and Demographic Factors) จึงเรียกว่า “STEPEL” หรือ “STEEPED” การวิเคราะห์แต่ละปัจจัยจะพิจารณาทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เช่น กรณีการศึกษาสภาพแวดล้อมของสังคมไทยก็พิจารณาทั้งระดับนานาชาติซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและพิจารณาทั้งปัจจัยภายในสังคมไทยเอง ปัจจัยภายนอกพิจารณาทั้งโอกาสและอุปสรรค ปัจจัยภายในพิจารณาทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของสังคมไทย ทำนองเดียวกับการวิเคราะห์ SWOT (Swot Analysis)

เหล่านี้เปรียบเสมือนการสำรวจตลาดให้เข้าใจการเติบโตหรือลดลงของตลาดสินค้า เพื่อให้ได้ภาพใหญ่ (Overview) ของปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ “PEST” ใช้ประกอบการตัดสินใจ หรือเป็นเครื่องมือในการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดจุดยืนและทิศทางขององค์กร (Wikipedia, 2008, p. 1) ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้การวิเคราะห์ “PESTEL” เพื่อเลือกหาปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะมีอิทธิพลกระทบต่อองค์กรทางการศึกษาคือ โรงเรียนอิสลาม

ขั้นตอนการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพสังคมไทยในอนาคต โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) มีกรอบการวิเคราะห์ 6 ด้านตามแนวการวิเคราะห์ “PESTEL”

1. วางเค้าโครงข้อมูลสภาพสังคมไทยในอนาคตเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เพื่อกันหาสภาพสังคมไทยในอนาคต “โดยการทำให้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ถ้อยคำประโยค หรือใจความในเอกสารเป็นจำนวนที่วัดได้แล้วเจนนับจำนวนของถ้อยคำประโยคหรือใจความเหล่านั้น” (สุภางค์ จันทวนิช, 2539, หน้า 144) เพื่อกันหาลักษณะเด่นของสภาพสังคมไทยในอนาคต

2. ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยคำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ด้วย ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ เช่น ใครเป็นผู้เขียน เขียนให้ใครอ่าน ช่วงเวลาใดที่เขียนเป็นอย่างไร ความเชื่อถือได้ของเอกสาร ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้งขึ้น

3. การวิเคราะห์เอกสารจะกระทำกับเนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสารมากกว่าเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ การวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสาร หมายถึงคำหรือข้อความที่มีอยู่ ไม่ใช่คำหรือข้อความที่ผู้วิจัยตีความไว้ การตีความข้อความจะกระทำในอีกขั้นตอนหนึ่งภายหลังเมื่อผู้วิจัยจะสรุปข้อมูล

4. ความเชื่อถือได้ของผลการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้การวิเคราะห์เอกสารมีความเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ซ้ำแล้วเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ทั้งสองครั้งว่ามีความต่างกันหรือเหมือนกันและมีการตรวจสอบทุกขั้นตอนและเพื่อให้การวิเคราะห์มีความตรง (Validity)

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมในอนาคตโดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคอีอีเอฟอาร์ มีกรอบการสัมภาษณ์ 6 ด้าน ตามแนวการวิเคราะห์ “PESTEL” สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีผลการสัมภาษณ์เรื่องสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมในอนาคต (Scenario Write-up) 6 ด้าน

ตอนที่ 3 ศึกษาสภาพการศึกษาไทยในอนาคตโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีผลการศึกษาเรื่องสภาพการศึกษาไทยในอนาคต 9 ด้าน

ตอนที่ 4 ร่างรูปแบบ (Modeling) โรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทยจากผลการศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ประกอบกับการทบทวนวรรณกรรมในประเทศและต่างประเทศ นำโครงร่างรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ นายรอฟี การิมิ ครูชำนาญการพิเศษ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญเรื่องหลักสูตรอิสลามศึกษาและกรรมการร่างหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นายชัช หะซาเล็ม กรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร และนายอารี การิมิ หัวหน้ากลุ่มสาระอิสลามศึกษาและภาษาอาหรับ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ความตรงเชิงโครงสร้าง (Structure Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability)

นำโครงร่างรูปแบบที่ตรวจสอบแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้เทคนิค อีจีเอฟอาร์ มีผลการศึกษาภาพอนาคตรูปแบบ โรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทยเป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบหลัก 5 ส่วน คือ 1) รูปแบบด้านเป้าหมายหลักของ โรงเรียนเพื่อปลูกฝังความศรัทธาในศาสนาอิสลาม 2) รูปแบบด้านโครงสร้างการบริหารและกฎระเบียบเพื่อตอบสนองเป้าหมายหลัก 3) รูปแบบด้านการบริหารหลักสูตรเพื่อตอบสนองเป้าหมายหลัก 4) รูปแบบด้านความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทุกระดับ และ 5) รูปแบบด้านคุณภาพผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ตอนที่ 5 ดำรวจความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดยนำผลการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 4 ไปสำรวจความคิดเห็นผู้บริหาร โรงเรียนอิสลามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร 3 คน และใน 3 จังหวัดภาคใต้ 2 คน รวม 5 คน

การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ในขั้นตอนที่ 2 เลือกจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือการศึกษาอิสลามและมีความรู้ความเข้าใจสังคมไทย จำนวน 5 คน ในขั้นตอนที่ 4 เลือกผู้เชี่ยวชาญจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือการศึกษาอิสลามและมีความรู้ความเข้าใจสังคมไทย จำนวน 5 คน การเลือกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ขั้นตอน เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีการติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอสัมภาษณ์และสถานที่สัมภาษณ์

ในการติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือการศึกษาอิสลามและมีความรู้ความเข้าใจสังคมไทย มีอยู่จำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงมีความระมัดระวังอย่างยิ่งในการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญทุกคน เช่น ติดต่อผู้เชี่ยวชาญบางรายผ่านเลขานุการของผู้เชี่ยวชาญ ติดต่อผู้เชี่ยวชาญบางรายโดยการไปรพบผู้เชี่ยวชาญเองพร้อมกับผู้ช่วยวิจัย (นางสาวสกุลดา ซาฟีอี) ภายหลังการละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิดในกรุงเทพมหานคร หลายแห่งและที่มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย และบางรายผู้วิจัยอาศัยเครือข่ายทางสังคมที่ผู้วิจัยเองมีอยู่และได้เดินทางไปพร้อมกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อขอสัมภาษณ์ที่ จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้โดยถือว่าผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ได้เลือกมาแล้วล้วนเป็นผู้รอบรู้และสามารถให้ถ้อยคำสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจ

ส่วนสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ขึ้นอยู่กับการนัดหมายของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ การสัมภาษณ์คู่ที่มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามเพื่อการศึกษาและพัฒนา (วภพ.) กรุงเทพมหานคร 1 คู่ การสัมภาษณ์คู่ที่มูลนิธิอัลเกาะซร์ จังหวัดสมุทรปราการ 1 คู่ การสัมภาษณ์คู่ที่มัสยิดกมาลุลอิสลาม (ทรายทองดิน) กรุงเทพมหานคร 1 คู่ การสัมภาษณ์เดี่ยว ที่ห้องประชุม กรรมการ อธิการรัฐสภา 3 ที่มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย ที่มูลนิธิสันติชน และที่บ้านพักครู แห่งละ 1 ราย

การตรวจสอบถ้อยคำให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ถอดเทปถ้อยคำให้สัมภาษณ์ โดยมีผู้ช่วยวิจัยช่วยถอดเทป และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไข ผู้เชี่ยวชาญทุกรายตรวจสอบถ้อยคำให้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง หรือมีผู้ช่วยตรวจสอบ มีผู้เชี่ยวชาญ 2 รายที่อนุญาตให้ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ได้โดยไม่ต้องตรวจสอบ

การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ แปลงเป็นตัวเลขเพื่อความแม่นยำ และเพื่อให้การวิจัยเชิงคุณภาพมีความน่าเชื่อถือ ดังแสดงในตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ เรื่องสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมในอนาคต และในตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ เรื่องรูปแบบโรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทย